

Franc, KRIŽNAR - Jasna,
VIDAKOVIČ*

* Inštitut glasbenoinformacijskih znanosti pri
Centru za interdisciplinarne in multidisciplinarne
raziskave in študije Univerze v Mariboru
e-mail: franc.kriznar@siol.net; jasna.
vidakovic@siol.net

UDC: 78:681.84/.85

KRIŽNAR, Franc - VIDAKOVIČ, Ja-
sna, A Meaning Discographie and
Electronic Medias in Today Music Culture
and Their Protection, Atlanti, Vol.
16, N. 1-2, Trieste 2006, pp. 139-146.

Original in Slovenian, abstract in English, Ita-
lian and Slovenian.

After authors had enumerated possible forms of modern electronic medias relevant for music culture and art, they have figured out that the number of "audible (and visible)" arts consumers increased enormously. That confirms, that these arts (discographies) are today's the greatest concert halls and movies or music theatres all over the world; interesting for all music varieties and genres. Therefore music culture and art have been developed to its own industry. But on the other side, such mass production and freedom caused that these articles are barely protected or shielded, despite existing (extensive) legislation. When thinking about live concerts (of short duration) recorded on different new medias (sound and picture), their permanent preservation and conservation are extremely skeptical and nearly unpreserved and not conserved for the thousand of years in the future: "from coneiform characters (which we are still trying to understand), by entire contemporary electronics, back to coneiform characters", which are still not relevant for such specific field as preservation and conservation of sound and from this arising music culture and art are.

Keywords: "audible (and visible)" arts, the greatest concert halls and movie or music theatres over the world, all music varieties and genres, "from coneiform characters (which we are still trying to understand), by entire contemporary electronics, back to coneiform characters".

UDC: 78:681.84/.85

KRIŽNAR, Franc - VIDAKOVIČ, Ja-
sna, Discografia significativa e media
elettronici nella cultura musicale odier-
na e loro salvaguardia, Atlanti, Vol. 16,

Vloga diskografije in elektronskih medijev v današnji glasbeni kulturi in njihovo varstvo

Uvod

Tako kot je glasbena umetnost del informacijske kulture v tej postindustrijski in postinformacijski družbi, je večina njenih pojavnih oblik: vse od najav koncertov ali/in glasbeno-gledaliških predstav pa vse do njihovih izvedb – samih dogodkov – in pa vsega tistega kar sledi po tem: ocene, poročila, kritike, ..., že del izključno informacij in informatike. Prav tako je tudi vsa glasbena umetnost in kultura v pojavnih oblikah diskografije po eni strani še vedno umetnost in kultura, spet po drugi pa že čista informatika in tehnika (tehnologija). Poleg tiskanih medijev kot so: knjige, revije in druge publikacije, so za glasbo še najbolj relevantni partiture in parti (= muzikalije). Potem pa je tu cela vrsta neknjižnih oblik kot so: plošče, trakovi in (virtualna) elektronska (in računalniška) tehnologija: stare in male (vinilne, extended/EP) in velike (long play/LP) plošče, magnetofonski trakovi (običajni in DAT/digital audio tape), stare avdio in video kasete (različnih formatov, kvalitet in starosti), cedejke (CD), DVD in DVX, MP3, RTV-mediji, računalniški mediji (s podatkovnimi/virtualnimi – elektronskimi bazami), kiber-, digitalna kultura itd.; podatkovne baze raznih oblik, formatov in jezikov, dandanes tudi že opremljene z zvokom in gibljivo sliko (filmom) zagotovo predstavljajo prav za glasbeni in glasbeno-gledališki del odjemalcev (poslušalcev in gledalcev - receptorjev) zlasti v njeni utilitaristični, torej koristnosti in uporabnosti funkciji največji pomen. Eno in drugo, staro in novo, pa je seveda namenjeno različnim ravnem in strukturam uporabnikov: od profesionalcev do amaterjev, od poklicnih strokovnjakov do ljubiteljev, od tuzemstva do inozemstva. Pri tem pa ni potrebno posebej poudarjati številčni, hitrostni in časovni pomen slednjih nosilcev za razliko od "live" glasbenih dogodkov in še njihova posebnost za razliko od "live" glasbe: njihova trajnost in ohranjenost ter neizmerna globalna funkcija: to, česar s prenekaterim koncertom, glasbeno-gledališko predstavo ali glasbeno (in tudi plesno!) prireditvijo, ne moremo kar tako naenkrat prenesti z enega konca na drug konec sveta, z enega geografskega prostora v drug prostor, ohraniti iz preteklosti v sedanjost, iz enega časa v ta ali/in prihodnji čas. Vse to je bistvena prednost diskografije in vseh njenih pojavnih oblik pred živo glasbo. Zato pa se je prav zaradi njenih

različnih oblik konservacije in preservacije (zaščite in varovanja) veliko spremenilo; zlasti pa še zaradi povsem drugih glasbeno estetskih in kvalitativnih možnosti ohraniti na različnih nosilcih zvoka in slike kar največ najboljših izvedb z najboljšimi izvajalci v najboljših pogojih z najboljšimi posnetki in kar vse se enakovredno prenaša tudi na pogoje percepcije, torej sprejemanja: namesto v gledališki loži ali na bolj ali manj udobnem stolu koncertne dvorane, je to zdaj dom, priročna knjižnica-poslušalnica, predvsem pa delovni kabinet z računalniško in drugo avdio- in video opremo kar doma in to karkoli, kjer koli in kolikor koli. Res so to bistvene sociološke in ne samo umetnostne ter estetske spremembe, ki so glasbeni trenutek podaljšale v eon ali trajanje.

Vse to velja za vse glasbene zvrsti in žanre, pri tem pa ni potrebno posebej izpostaviti enormnega povečanja ali že kar pravega "businessa" za področje zabavne glasbe ali kar zabave nasploh. Za področje t. i. klasične ali resne glasbe (na vseh navedenih nosilcih zvoka in slike) pa lahko ugotovimo prav zaradi njihovega kvalitativnega in kvantitativnega pojava izjemno povečanje kvalitativnih in zvrstnostnih kriterijev. V vsak dom, tako rekoč v vsak domači fotelj se je glasba (pa tudi druge umetnosti, povezane z njo!) naenkrat preselila z vso izvajalsko elito, ki tako v programskem kot izvedbenem pogledu enormno in pozitivno vpliva na odjemlance. Tako kot so nekatere največje svetovne založniške in diskografske hiše kot so npr.: *Capriccio, CBS, Decca, DGG, EMI, EMS, Hungoroton, Pioneer, Sony* idr., pa tudi domače-slovenske diskografske in založniške hiše npr.: *Založba kaset in plošč RTV Slovenija* idr., omogočile že omenjene povišane in izvedbeno izdiferencirane kriterije (gre za estetiko zvoka in glasbene in glasbeno-gledališke umetnosti nasploh, za spisek izvajalcev, njihove sporede itd.). Tako so tudi podobne naše in tuje založbe omogočile prodor naših "Avsenikov", "Laibacha", pa tudi *Gallusa, Slovenske filharmonije, Slovenskega okteta, Terra folk-a* idr. v Evropo in svet. Marsičesa v promocijskem in uveljavitvenem pogledu ne bi bilo: njihovih intenzivnih prispevkov, nastopov, koncertov, promocije, reklame itd., če ne bi bilo omenjenih (in še drugih) elektronskih in diskografskih medijev in s tem tudi številnih drugih in različnih možnosti uveljavljanja, ohranjanja in promocije; razen tradicionalnih in polpreteklih (živih) koncertov. Tu je potem še funkcija ohranjanja (kulturne in s tem tudi glasbene) dediščine, ki je seveda brez prisotnosti vseh omenjenih pomagal v naravi slike in zvoka, sploh ne bi ohranili. Vse to pa velja za ves in zelo širok spekter ljudske in umetne glasbe: za ljudsko, klasično ali resno in zabavno glasbo, za njihovo vedno bolj izdiferencirano, včasih tudi zapleteno in novo in najnovejšo terminologijo, za kategorizacijo, promocijo in podporo glasbe kot take. Gre za splet ne le percepcijskih in recepcijskih kriterijev, pač pa tudi za pojem ohranjanja tovrstne (glasbene in slikovne) dediščine, ki jih tako kot doslej kamen: "od klinopisov (še vedno jih razbiramo), prek vse sodobne elektronike nazaj h klinopisu", pogojuje nova in najnovejša tehnologija. Kaj pa njihovo varovanje oz. najprej sploh obstoj in šele potem njihova (trajna) varovanost in ohranjenost? Zatorej tudi njena nadaljnja pota, dileme in vprašanja o vlogi in pomenu diskografije in elektronskih medijev v današnji gla-

N. 1-2, Trieste 2006, pp. 139-146.

Dopo aver enumerato tutte le moderne forme possibili di media elettronici rilevanti nel campo della cultura musicale e dell'arte, l'autore comprende come il numero dei consumatori di queste arti "uditive" (e "visibili") sia enormemente cresciuto. Ciò conferma che quelle arti (discografia) sono le più grandi sale da concerto di oggi ed i teatri cinematografici o musicali nel mondo; interessanti per tutte le varietà e generi di musica. Per questo la cultura musicale e l'arte hanno sviluppato una propria industria. Ma d'altro canto una tal produzione di massa ed una tal libertà hanno fatto sì che questi articoli siano scarsamente protetti o tutelati, nonostante la (numerosa) legislazione esistente. Se si pensa ai concerti (di breve durata) dal vivo registrati su differenti nuovi mezzi (suono ed immagine), si diviene estremamente scettici sulla loro permanente tutela e conservazione, e sulla loro scarsa possibilità di tutela e conservazione nei millenni a venire: "dai caratteri cuneiformi (che tuttora stiamo tentando di decifrare), per mezzo di strumenti completamente elettronici, di ritorno ai caratteri cuneiformi", che non sono ancora rilevanti in un campo così specifico come la conservazione e la tutela del suono, da cui nascono la cultura musicale e l'arte.

UDK: 78:681.84/.85

KRIŽNAR, Franc - VIDA KOVIČ, Jasna, Vloga diskografije in elektronskih medijev v današnji glasbeni kulturi in njihovo varstvo. *Atlanti*, Zv. 16, Št. 1-2, Trst 2006, str. 139-146.

Potem, ko avtorja naštejeta možne oblike sodobnih elektronskih medijev, relevantnih za glasbeno kulturo in umetnost, ugotovita, da so le ti enormno povečali število odjemalcev, konzumentov te "slišne" (in vidne) umetnosti. To dokazuje, da so le-ti dandanes največja koncertna ali filmska in glasbeno-gledališka dvorana na svetu; to velja za vse glasbene zvrsti in žanre. Zato pa sta se glasbena kultura in umetnost spremenili v pravo industrijo. Na drugi strani pa je vsa ta množičnost in svoboda kljub taki ali drugačni zakonodaji postala gradivo ali kar blago, ki se ga najmanj ščiti. V primerjavi z živimi (minljivimi) koncerti na katerem koli od najnovejših nosilcev (slike in zvoka) je njihova trajna obranitev skrajno skeptična in tako rekoč za tisočletja pred nami skoraj neobranljiva: "od klinopisov (še vedno jih razbiramo), prek vse sodobne elektronike nazaj h klinopisu", ki pa seveda še dandanes ni relevanten za tako specifično področje ohranjanja kot so zvok in iz njega posledično glasbena kultura in umetnost.

Ključne besede: "slišna" (in vidna) umetnost, največja koncertna ali filmska in glasbeno-gledališka dvorana na svetu, vse glasbene zvrsti in žanri, "od klinopisov (še vedno jih razbiramo), prek vse sodobne elektronike nazaj h klinopisu".

sbeni kulturi še vedno niso izčrpana, razsikana in ovrednotena.

Diskografija, del arhivistike

Taka ali drugačna, vedno bolj ali skoraj izključno odvisna ali vsaj (so)odvinska od vrste in stopnje (tehnološkega) razvoja medija kot takega, pa ostaja diskografija tudi sestavni del arhivistike. Ker je v primerjavi s tiskanimi in vsemi preostalimi medijskimi pojavnostmi dandanes sestavni del arhivov, je še kako vprašljivo njeno trajanje, torej ohranitev in varstvo. Tako ali drugače se je dotika kot avdio- in video zapis naš novi (državni) *Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih (ZVDAGA)*¹. Ker omenjeni zakon in tudi preostala tovrstna literatura deli trajanje arhivskega gradiva na kratke, 5-letni in dolge ali 100-letni rok trajanja, moremo ugotoviti, da je prav trajnost avdio- in video-zapisov v tem primeru zelo rizična. O njeni 5-letni trajnosti prav gotovo nihče ne dvomi in kar vse je dokazala že minula "mini" zgodovina vseh navedenih nosilcev zapisa besede, slike in zvoka. Njena dolgoročna ali morebiti celo trajna ohranjenost pa je z vidika trajne ali tudi samo 100-letne tehnične zagotovitve ohranitve zelo vprašljiva. Teh dokazov ali protidokazov (še) ni. Ko pa bodo izsledki le-teh za nami, lahko postane za ves tovrstni del naše (in tuje) arhivistike že prepozno. ZVDAGA sicer razloči in naznanja (trajno) ohranitev digitalne in analogne oblike elektronskih zapisov, kamor zagotovo sodijo tudi dandanes najbolj splošno znani, monožično uporabljeni in tudi za arhivistiko najbolj zanimivi zapisi v elektronski obliki kot so cedejke, CD-romi, (računalniške) in analogne ter digitalne avdio- in video-kasete, DVD, elektronske podatkovne baze (v različnih zapisih formatov kot so npr. MPEG-1, MP3/od vklj. 1991-95 dalje! itd.), doseženo z običajno ali nadgrajeno računalniško tehnologijo (kot so npr.: *Dalet*, *AEQ*, ...); kar pa tudi slučajno ne pomeni, da je s tem lahko že konec vsega zavedanja in garantov za trajno ohranitev omenjenih medijev tako za prihodnje rodove kot arhivom in omenjenemu zakonu v čast. Pa tudi zadnja *Uredba Vlade RS*, ki se nanaša na tovrstno varstvo dokumentarnega in arhivskega gradiva ne gre v tem in teh pogledih kaj dlje². To tudi pomeni, da za glasbeno relevantno arhivsko in informacijsko stroko zgodovinski pedigré v pisni obliki trajno ohranjenih prizadevanj in dosežkov kot so bili vsa ta desetletja in stoletja nazaj na Slovenskem veljajo še vedno povsem drugačni in mnogo milejši zakoni in uredbe, ali pa tudi ne?

- *prvi spisek vseh muzikalij ljubljanske stolnice* škofa in mecena Tomaža Hrena smo Slovenci dobili okoli l. 1620,
- *Academiae Philharmonicorum* je začela v Ljubljani delovati l. 1701,
- v Ljubljani je bila ustanovljena *Glasbena matica* (l. 1872), ki je še pred ustanovitvijo glasbene šole (l. 1882) za čas 1873-91 na mednarodno gledališko in glasbeno razstavo na Dunaju l. 1891 že poslala prve glasbene eksponate kot so: muzikalije, grafikoni in tabele, društvena, tj. *Matičina* oz. GM- in šolska pravila, učne načrte itd.;

1. Prim. Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 23. 3. 2006, str. 3125.

2. Prim. Uredbo o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva (prim. sporočilo za javnost o sklepih, ki jih je Vlada RS sprejela na 84. seji, 27. julija 2006; spletna stran Vlade RS 30. 07. 2006).

torej vse, kar naj bi tudi tujce zanimalo v zvezi z nastankom, razvojem in dosežki te prve in profesionalne slovenske glasbeno-pedagoške, umetniške in znanstvene institucije,

- prvi glasbeni konservatorij smo Slovenci dobili l. 1919, ta pa se je l. 1939 preimenoval v *Glasbeno akademijo*, ki je l. 1945 postala dandanašnja *Akademija za glasbo*,
- l. 1934 ustanovljeni *Folklorni inštitut pri Glasbeni matici* (od l. 1940 *Glasbeno-narodopisni referat* v okviru *Prosvetnega oddelka Banske uprave*, po 1945 pa *Glasbenonarodopisni inštitut*; najprej pri AG; od l. 1951 samostojen, od l. 1972 pridružen *Inštitutu za slovensko narodopisje SAZU*, zdaj *ZRC SAZU*)
- l. 1961 je bil ustanovljen, naslednje leto-1962 pa je že pričel delovati *Oddelek za muzikologijo* na ljubljanski *Filozofski fakulteti*, ki se je razvil iz predhodnih - l. 1945 ustanovljenega *znanstvenega-* in l. 1948 preoblikovanega *zgodovinsko-folklornega oddelka*, oba na AG,
- l. 1967 je bil v Ljubljani 10. *Kongres mednarodnega muzikološkega društva*,
- l. 1972 je bil ustanovljen *Muzikološki inštitut ZRC SAZU*, ki je začel delovati jeseni l. 1980,
- istega leta, torej l. 1980, smo Slovenci dobili *Cankarjev dom*,
- l. 2000 je bil ustanovljen *Zavod Glasbenoinformacijsko središče Slovenije-Zavod GISS*.
- l. 2003 pa so bili v Sloveniji prvič v naši glasbeni zgodovini *Svetovni glasbeni dnevi/World Music Days- SLOVENIJA 2003*.
- l. 2004 je bil v Ljubljani ustanovljen *Slovenski glasbenoinformacijski center* (pri *Društvu slovenskih skladateljev*; od l. 2006 redni član *LAMIC*),
- l. 2005 ustanovljeni *Inštitut glasbenoinformacijskih znanosti pri CIMRS UM/Institute for Music Information Sciences of CIMRS at UM (IGIZ/IMIS)*,

kot le del vseh tistih prizadevanj, ki v najnovejši postinformacijski družbi še vedno prisegajo na tiskano in samo v res nujnih primerih (*SLIKA-GIBLJIVA SLIKA, ZVOK, ...*) še na kako drugače ohranjeno gradivo v funkciji kulturne dediščine. Zato tudi: "od klinopisov (še vedno jih razbiramo), prek vse sodobne elektronike nazaj h klinopisu", ki pa seveda še dandanes ni relevanten za tako specifično področje ohranjanja kot so zvok in iz njega posledično glasbena kultura in umetnost. To ne more biti niti opravičilo, kaj šele izgovor, da se primarna tehnična znanost ne bi dokopala do tovrstnih trajnih in nikoli več uničenih ali izgubljenih audio- in video-zapisov. Pri tem seveda ne gre izvzeti (elektronskih) podatkovnih baz, ki pa si jih drugače kot elektronsko zapisanih (in tem tudi ohranjenih ter varovanih!) sploh ne moremo predstavljati v drugačni obliki zapisa. Tukaj naj bo, izmed nekaterih tovrstnih slovenskih elektronskih podatkovnih baz dovoljeno, da vsaj omenimo njihovo ekskluzivnost v sodobnosti: *Baza podatkov o slovenski (ljudski in resni) glasbi pri Zavodu Glasbenoinformacijsko središče Slovenije (Zavod GISS: www.giss-mics.si)*, še vedno v prenosu na nov naslov *IGIZ pri CIMRS UM (www.cimrs.si)* avtorjev Jasne Vidakovič in Franca Križnarja, podatkovna baza *SI-GIC (www.sjgc.si)* itd. V njej je že uresničen tudi del slovenske kulturne in ne le glasbene dediščine. Te bodo šele s svojim (paradoksalno prihodnjim!) še novejšim časom in s svojo zastarelostjo pridobila tudi na arhaičnosti, kajti prav ljudska glasba kot prva od vseh zasta-

3. Prim. Mlinarič, Slavko in Miklavčič, Peter, *Zaščita arhivskega gradiva v trezorskih prostorih* (v.: *Sodobni arhivi*, št. 24, Maribor 2002, str. 84-87 in Klasinc, Peter, Pavel, *Hramba in varovanje dokumentacije*, (v. ibidem, str. 88-105).

4. Prim. Klasinc, Peter, Pavel, ibid.

5. Ibid.

vljenih podatkovnih baz (poleg nje še resna in zabavna glasba!) krepko korenini v davni preteklosti. Njena pojavna oblika in sodobno oblikovana elektronska orodja pa pomenijo njeno ekskluzivnost. Ta se nenehno vrača v preteklost. Ker pa se besedi kot temeljnemu nosilcu sporočilnosti in komunikativnosti (ta bi gladko še lahko zdržala papirnati arhivski nosilec ali medij!) ves čas enakovredno pridružujejo še slika, zvok in animacija, lahko še dodatno na tem primeru govorimo o neke vrste nadgradnji besede. Ta, beseda, pa še vedno prednjači. Vse je še vedno zgrajeno na njeni osnovi ali temeljni sporočilnosti. Zaradi zahtevnosti obravnavanih predmetov, zaradi glasbene in vizualne pojavnosti in nadgradnje pa je njena nova elektronska (podatkovna) sodobna oblika v nakazani in uporabljeni smeri spet le njena nadgradnja: njen izziv ali samo povsem pričakovano in logično nadaljevanje jezika ali/in jezikov, ki glasbo prikazujejo od notnega (zapisanega!) črtovja; saj že za samo glasbeno umetnost in kulturo lahko trdimo, da se njeno prikazovanje v svojem praizvoru ne more in ne da prikazati zgolj z besedo. Kajti glasba sama že terja posebno govorico, posebno notno pisavo, tak je tudi iz nje izvirajoči se ples; spet s svojo povsem novo pisavo, koreologijo. Zato je torej nadaljnja avdio- in video-vizualizacija glasbe in plesa le neke vrste nadaljevanje, prikazovanje njene, torej glasbeno-plesne specifikke. Na področju združevanja ali razdruževanja sodobnosti in arhaičnosti glasbe kot glavnega obravnavanega predmeta v cit. podatkovnih bazah je torej spet samo neke vrste nadaljevanje združevanja ali razdruževanja glasbe in plesa kot dela umetnostnega pojava. Da o njihovi ažurnosti in nenehnem spreminjanju (dopolnjevanju in popravljanju) sploh ne govorimo. In ravno to je tisto, kar le-to (torej: elektronsko obliko zapisanih virov in arhivov!) bistveno loči od pisanih. Zato tudi vse te in take težave: tako z ohranjanjem kot tudi z varstvom, varovanjem in zaščito tovrstnih virov. Pri tem pa zagotovo ni potrebno ponavljati vseh že znanih dejstev in normativov, ki veljajo za zaščito in ohranjanje vseh preostalih vrst in zvrsti arhivskega gradiva: (fizična) varnost, atmosferski vplivi z mikroklimo, ki je zlasti nujna pri dolgodobnem varovanju (vsakršne in katerekoli!) dokumentacije³. Zanj, torej za dolgodobno varovanje moremo in moramo izpostaviti istotam ugotovljene normative:

“Arhivsko gradivo se trajno in strokovno neoporečno brani v ustreznih prostorih in opremi, v ustreznih klimatskih pogojih, zavarovano pred vlomom, požarom, vodo, biološkimi, kemičnimi, fizikalnimi in drugimi škodljivimi vplivi (materialno varstvo) ...”⁴. Ker je vse in ne samo elektronsko gradivo v funkciji arhivskega gradiva kulturni spomenik (dediščina), ga razdelimo na izvirno in reproducirano: pisano, risano, tiskano, fotografirano, filmano, fonografirano, magnetno, optično, ali kako drugače zapisano: (virtualno!), ima za kulturo in znanost trajen pomen kot “spomin naroda”⁵.

Kako arhiv v današnji dobi raznolikih medijev lahko obdrži eno od svojih temeljnih funkcij - ohraniti informacijo od njenega nastanka do potrebe po njenem koriščenju, ne glede na (praviloma izredno dolgo) dobo hranjenja in na potencialne katastrofalne dejavnike, ki pri tem lahko nastanejo. Raznolikost medijev, na katerih se

informacije v sodobnem svetu hranijo, seveda znatno otežuje izpolnitev navedenega temeljnega cilja arhiva, saj je podporaspreminjajočim se standardom zapisa informacij, kot tudi podpora v praksi izumrlih medijev frustrirajoče težko izvedljiva. Med nekaterimi tovrstnimi rešitvami se ponuja ponudba in izkušnje podjetja *Mikrocop*⁶, ki s svojim pristopom k sodobnemu arhiviranju dokumentarnega gradiva, predstavlja celovit proces obdelave, kakršnega v svojih "*Imaging centrib*" zagotavlja prav ta naslov ali kar ponudba kot "outsourcing" partner (= zunanji partner) svojim naročnikom⁷. Gre tudi za nadaljevanje in zaključek ponujenih (z)možnosti ohranjanja in zaščite elektronskih podatkovnih baz in drugih medijskih pojavnosti (novega) arhivskega gradiva (kot sta npr. še internet in intranet!)⁸, za katerega se zlasti še za njeno dolgodobno ohranitev lahko predvidi različne kopije, "back up", skeniranje, presnetke na CD, DVD, ... na klasične avdio-trakove ali/in optične diske itd. Navkljub tako ali drugače razviti in napredni elektronski tehnologiji zatorej še vedno ostaja odprto vprašanje in nujnost njegove razrešitve v smeri ohranjanja elektronskih zapisov, ki so dokaj neobstojni, zato naj omenjene (začasne) rešitve pomenijo le opozorilo, poduk vsem v tehniki delujočim strokam, da se omenjeno vprašanje čimpreje razreši; in to ne le na dolgo dobo (100 let) ampak tako kot smo enkrat že omenili, da omenjeni sodobni nosilci ostanejo v lasti arhivistike in kulturne dediščine do "pamtiveka"; saj prehod v elektronsko obliko publiciranja odpira in postopoma zastruje vprašanje ohranjanja elektronskih virov, ki so dokaj neobstojni. Ohranjanje elektronskih virov je bilo do nedavna dokaj neuspešno, zato se poskuša z (nadomestnimi) elektronskimi arhivi, ki so sposobni ohranjati elektronske vire. Vse to je potrebno opravljati sprotno tudi zaradi nenehnega spreminjanja (nastajanja novih in opuščanja starih) zapisov formatov, tehnologij, njihove netrajne obstojnosti. Temu botrujejo tudi skromne izkušnje in še slabši rezultati doma (v Sloveniji) in svetu, saj se z novimi (z)možnostmi komaj da lahko pričakuje njihovo res trajno in neskončno ohranitev; kar pa je že kriterij res najboljše arhivistike, kulturne dediščine. To vse pa je, vsaj kar se tiče časovnega okvira za (vse) informacijske sisteme današnjega časa in prostora in njihove metode in njihovega snovanja, doslej zelo neizkustveno področje.

Zaključek-ugotovitve-predlogi

Omenjena problematika pokaže na več novosti znotraj obravnavane tematike. Po eni strani smo želeli opozoriti na vlogo in pomen ter razvoj, oblike in vsebine elektronskih medijev tako za samo glasbo oz. za njeno umetnost, pedagogiko in znanost, kot še dodatno za splošni pomen številnih nosilcev besede, zvoka in slike za arhivistiko in arhive. Gre za zelo hiter in strm vzpon razvoja tako v kvalitativnem kot kvantitativnem pogledu in seveda za množičnost, ki je prav zaradi številnih novih oblik (in vsebin) konzervirane glasbe (spet skupaj z besedo in sliko) vnesla neke vrste množičnost med odjemalce, receptorje te umetnosti. Poleg tega pa se tako njihove

6. Prim. spletno stran: www.mikrocop.com/si.
7. Prim. Metlikovec, Ivica in Pauletič, Igor, (Predstavitev) *Kako informacijo na sodobnih nosilcih uspešno obraniti na dolgi rok v teoriji in praksi* (v.: *Sodobni arhivi*, št. 24, Maribor 2002, str. 186).
8. Prim. Rojšek, Viktor, *Razvoj sodobnega dokumentacijskega sistema v mestni občini Ljubljana* (v.: *Sodobni arhivi*, Maribor 2003, str. 75-98).

potrebe, kot še zlasti za potrebe arhivistike in njene zaščitne funkcije, poraja dilema o trajnosti in zaščiti teh novih nosilcev. Če davne klipnipse (pogojno) lahko še dandanes (transkribirane) prebiramo in jih še naprej (konzervirane) hranimo za prihodnje rodove, je s sodobnimi elektronskimi mediji povsem drugače. Pri tem ni vprašljivo trajanje kratke (5-letne) dobe, pač pa njena trajna ohranjenost. Pri tem že dolge dobe (100 let in več) njihovega trajanja še vedno ne more zagotoviti nihče. Zato tudi običajni pogoji za hranjenje tovrstnega gradiva ne vplivajo kaj dosti na razrešitev omenjenega problema, ampak je spet na sami tehniki in tehnologiji dodatna naloga, kako vse navedene elektronske zapise besede, slike in zvoka trajno ohraniti; saj ima vendar glasba kot umetnost in njena ohranitev na tovrstnih nosilcih še svojo dodatno funkcijo, funkcijo dediščine. Bistvena prednost vseh navedenih nosilcev in medijev je kvaliteta in hitrost raznolikih zapisov, njihova hitrost posredovanja in majhnost njihovih (hraniteljskih) depojev; da ne omenjamo tukaj njihove raznolike uporabnosti in v tem primeru neodvisnosti od povsem "banalnih" hraniteljskih kriterijev; ti so še najbolj dovzetni na papirju, ki tako kot navedeni elektronski mediji tudi niso trajni. Zatorej sta na primeru diskografije in elektronskih medijev v bistveni prednosti kvaliteta trenutnih zapisov, majhnost medija, ki v primerjavi s papirjem v mnogo manjšem obsegu lahko shrani veliko več enot zapisov, univerzalna uporabnost in pa možnost ohranitve novejših in najnovejših medijev. Spet po drugi strani pa je njihovo trajanje ali ohranitev skoraj nedoločljivo, nezagotovljeno in topogledno dvoumno. S tem je vsa ta navedena "elektronika" podvržena zelo kratkemu časa trajanja. Vse to pomeni dodatne napore in nove stroške za njihovo nenehno prepisovanje, "back up", tj. kopiranje, kar vse seveda prav profesionalni arhivistiki nalaga nove in nove oblike delovanja in s tem tudi funkcije.

LITERATURA

COX, CRISTOPH, *Audio Culture/Readings in modern Music*, Continuum, New York-London, 2004.

DELMAS, MARIE-CLAUDE, *Prévenir les sinistres: planifier et coopérer/Preprečiti poškodbe arhivskega gradiva: predvidevati in sodelovati* (v.: *Atlanti*, Vol. 14, No. 1-2/2004, Maribor 2004, pp. 233-241).

GERKEŠ, MAKSIMILJAN, *Electronic Archives of Scientific and professional Documents/Elektronski arhivi znanstvenih in strokovnih dokumentov* (v.: *Atlanti*, 1-2 /2003/, Maribor 2003, pp. 124-142).

KLASINC, PETER PAVEL, *Hramba in varovanje dokumentacije* (v.: *Sodobni arhivi*, št. 24, Maribor 2002, str. 88-105).

KLASINC, PETER PAVEL, *Materialno varovanje klasičnih in novih nosilcev informacije*, doktorska disertacija, Maribor-Varaždin, 1990.

KRIŽNAR, FRANC, *Glasbeno-pedagoška literaturna: sistematika (sistem umetniških, pedagoških in znanstvenih informacij v glasbi; SUPZIG)*, doktorska disertacija, Akademija za glasbo, Ljubljana 1998.

KRIŽNAR, FRANC, *Prenos umetniških, pedagoških in znanstvenih informacij v glasbi* (v.: *Atlanti*, 1-2, 2003, Maribor 2004, str. 53-70; predstavitev na 14. mednarodnem arhivskem dnevu, Maribor, 15. okt. 2004 in na *Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru*, 18. maj 2005).

KRIŽNAR, FRANC, *Sodobnost in arhaičnost na primeru elektronske baze podatkov o slovenski glasbi* (v.: *Atlanti*, št. 1-2, Maribor 2004, str. 265-282; predstavitev na 14. Mednarodnem arhivskem dnevu, Maribor, 15. okt. 2004 in na *Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru*, 18. maj 2005).

LARIN, MICHAEL V., *Electronic Records in the archival Matter od Russia/Eelektronski dokumenti v ruskih arhivih*, (v.: *Atlanti*, 1-2 /2003/, pp. 48-53).

LJUBIČ, ALJA, *Aufbewahrung und Schutz Slowenischer Filme* (v.: *Atlanti*, 5 /1995/, Maribor 1995, str. 67-73).

METLIKOVEC, IVICA in PAULETIČ, IGOR, (Predstavitev) *Kako informacijo na sodobnih nosilcih uspešno obraniti na dolgi rok v teoriji in praksi* (v.: *Sodobni arhivi*, št. 24, Maribor 2002, str. 186).

MIKIĆ, VESNA, *Muzika u tehnokulturi, Univerzitet umetnosti u Beogradu*, Beograd 2004.

MLINARIČ, SLAVKO in MIKLAVČIČ, PETER, *Zaščita arhivskega gradiva v trezorskih prostorih* (v.: *Sodobni arhivi*, št. 24, Maribor 2002, str. 84-87).

RIOS, RAUL, *Managing Microfilm Collections in the Age of digital Imaging/Urejevanje in upravljanje mikrofilmskih zbirk v dobi digitalizacije* (v.: *Atlanti*, 14, št. 1-2/2004, Maribor 2004, str. 216-225).

ROJŠEK, VIKTOR, *Razvoj sodobnega dokumentacijskega sistema v mestni občini Ljubljana* (v.: *Sodobni arhivi*, Maribor 2003, str. 75-98).

Spletna stran: www.ddvtechnologies.com.

Spletna stran: www.mikrocop.com/si.

Spletna stran: www.sigic.si.

Spletna stran: www.wikipedia.org.

Spletna stran: www.zavod-ipf.si.

Uradni list Republike Slovenije, Ljubljana, 23. 3. 2006, str. 3125 (v.: *Zakon o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva ter arhivih /ZVDAGA/*).

Uredba o varstvu dokumentarnega in arhivskega gradiva (prim. sporočilo za javnost o sklepih, ki jih je Vlada RS sprejela na 84. seji, 27. julija 2006; spletna stran *Vlade RS* 30. 07. 2006).

VIDAKOVIČ, JASNA, *Ob ustanavljanju Inštituta galsbenoinformacijskih znanosti (v okviru CI-MRS UM; predstavitev na Pedagoški fakulteti Univerze v Mariboru*, 18. maj 2005).